

Aanvullende notitie en reactie n.a.v.
ronde tafel gesprek 25-11-2015

Datum	11-12-2015
Project	Binnenhof
Ons kenmerk	15-12-10.bin.Brief v Stigt.docx
Onderwerp	Aanvullende notitie

Geachte minister Blok,
Geachte Commissie, Mw. De Bruin-Bergs, Dhr. van der Leeden

Naar aanleiding van uw vragen tijdens het Ronde Tafelgesprek, heb ik u een aanvullende notitie toegezegd, met daarbij de kanttekening dat juist de zekerheden die gevraagd worden bij alternatieven, deel uit maken van het voorbereidingsproces

Er ontstond ook een gesprek met andere belanghebbende rond het Binnenhof, waarin ik meer kansen, mogelijkheden en extra draagvlak zie.

Ik verneem inmiddels via de media dat de standpuntbepaling van enkele fracties er al zijn; dat lijkt mij (te) snel. Het zou het werk van de eerder gedane onderzoeken geen recht doen als ik u binnen 14 dagen een uitgewerkt alternatief zou sturen.

Het is geen simpele opgave, maar het gegeven antwoord (ontruimen na 5 jaar) is wel een te simpel en zeker geen optimaal antwoord.

Aanvullend op mijn inspraaknotitie (nogmaals bijgevoegd) en de inbreng van mijn collega Van Heeswijk (expertteams en samenspel/samenhang onderdelen) en nogmaals zeer zorgvuldig de onderliggende documenten van opnames en analyses bestuderend, kom ik tot een aantal conclusies en aanbevelingen:

1. Hoofdconclusie: het totale project is goed binnen 10,5 jaar en totaal budget realiseerbaar, met grotendeels gecontinueerd gebruik van het Binnenhof als geheel en beperkte uithuizing en doorschuiven van gebruikers. (Ridderzaal, Raad van State, 1^e Kamer, AZ gedurende 26 maanden)
 2. De onderzoeken zijn merendeels goed en zorgvuldig, echter de vraagstelling heeft tot extreme conclusies geleid. Indien 100% van de tijd, 100% van alle processen ongestoord moeten functioneren, sluit dat alle discussies en leidt dit tot een *indekproces* en veilige antwoorden. Het is zeer de vraag of bijvoorbeeld bij verhuizingen dat ook zo is.
- * Bijzonder aandachtspunt is de feitelijke urgentie van de aanpak van onderdelen, (zoals gemeld in het resumé RGD 17 november) als geconstateerd en vervolgens wordt uitstel van aanpak van 5 jaar voorgesteld, terwijl calamiteiten in die tijd zeker niet denkbeeldig zijn. Dat zou pas verstoring zijn!

Visie zou kunnen zijn juist onderdelen versneld als back-up aan te pakken. Het is ook zeer de vraag of het product en betrokkenheid, alertheid en uitstraling niet zeer gediend is bij een gefaseerde uitvoering, zeker qua draagvlak

Neveneffecten (5 jaar op een andere locatie) zijn ook moeilijk meetbaar; de zorg van andere gebruikers rond (en in) het Binnenhof zijn zeer begrijpelijk, maar ook dat het “*gezicht van de democratie*” uit beeld verdwijnt. De alternatieve tijdelijke locaties lijken zeker niet probleemloos en met zeer substantiële kosten.

3. Integrale bouwwijze (per onderdeel)

Essentie is een andere manier van kijken, werken, uitvoeren en verantwoording nemen. Positief controlerend en stimulerend i.p.v. juridificerend controlerend. Uit veel analyses blijkt dat niet het feitelijke proces en product tot vertraging leidt, maar (meermalen) wijzigende wensen van de opdrachtgever/gebruiker. Naarmate deze minder direct betrokken is, is onze ervaring dat wijzigende wensen van opdrachtgever/gebruikers ook meer wordt; vandaar ook de integrale teams voor deze betrokkenheid met consequenties.

De gefaseerde uitvoering moet in een gedetailleerde samenspraak tot stand komen. Een gefaseerde uitvoering per gebouw is veel flexibeler met minder kans op vertraging. De fasering biedt ook kansen om onderdelen eerder en sneller aan te pakken en zo tijd te winnen voor het complete bouwproces.

4. Scenario's:

Ik heb enkele scenario's doorgewerkt respectievelijk kritisch bijgesteld. Leidend is het zeer goede en bruikbare document van de “object visie “, deze geeft vele handvaten om juist wel per object oplossingsgericht verbeteringen door te voeren. In de planning scenario's van Arcadis is met name de (beperkt) onderzochte variant B interessant. Daarbinnen is optimalisatie mogelijk. Dit lijkt tot een beperkte verlenging te leiden (1 jaar), wel de 2^e kamer langer door te laten functioneren (en maar 3 jaar weg). Echter in combinatie met de urgente onderdelen wellicht al eerder aan te moeten pakken, vanuit veiligheid en dagelijks functioneren, zou versnelling juist aan de voorkant van het proces moeten (kunnen) en daarmee de totale tijd binnen de 10,5 jaar.

Een bijzonder onderdeel is de Ridderzaal. Zoals geconstateerd in de rapporten is dit feitelijk de meest eenvoudige opgave, waar nu jaarlijks een hoge mate van improvisatie gevraagd (en gebouwd) wordt. Daarbij is de zaal het minst intensief gebruikte onderdeel voor grote delen van het jaar en de kerntaken.

De Ridderzaal / Grazadeel is fysiek het “ *hart* ” van het complex met kelders, gewelven, installatie ruimten, fietsenstalling die zeer geoptimaliseerd kunnen worden (bijvoorbeeld als *hart* van de nieuwe infrastructuur zonder dat de bestaande wordt verstoord). Een nieuw ingerichte Ridderzaal kan ook een belangrijke rol voor tijdelijk gebruik krijgen. Een (vroegtijdige) aanpak van “*oktober tot en met augustus*”, mits goed voorbereid, is realistisch; dit zou al in september 2018/19 kunnen aanvangen (de ruimte is dan beschikbaar gedurende overige tijd). Zeker kan dat in 2019/20

In scenario B is (al) sprake van uitplaatsing Raad van State i.c.m. Algemene Zaken. Een combinatie met de Eerste Kamer (en gebruik Ridderzaal) zou optimaal kunnen zijn. qua m² is denkbaar. Daarop aansluitend zijn deze opgaves overzichtelijker, minder ingrijpend qua functioneren en is een doorlooptijd van 26 maanden (3x zomerreces doorwerken) gezien aard van het werk en werkzaamheden goed te realiseren. Representatieve zaken zouden goed in de al gerealiseerde Ridderzaal kunnen plaats vinden. Te onderzoeken, of na deze uitvoering de gebruikers terugkeren of dat de 2e Kamer dit (herstelde) deel tijdelijk gebruikt. Bij het 2^e deel van de 2^e Kamer is aan de orde dat de *nieuwbouw* en infrastructuur in veel betere conditie is. Voormalig Hotel Centraal, Justitie en Koloniën zijn als " aparte" opgaves parallel aan te pakken.

Met betrekking tot kostenaspecten

Mij ontbreken de uitwerkingen en onderleggers van de bouwkosten, omdat ik geen officiële partij ben. Echter, wij hebben ruim 30 jaar ervaring in dit soort grote en complexe, tot zeer complexe projecten van monumenten met diverse (gecombineerde) functies, inclusief installaties en beveiliging. Variërend van bv het Olympisch Stadion, Groot Handels Gebouw, de Inktpot, bedrijfsverzamelgebouw de Zwijger tot monumenten als Bartolottihuis/museum en Tramremise de Hallen, welke recent de Europa Nostra Award en vele andere prijzen ontving.

In al deze projecten waren de budgetten aanzienlijk lager, (van 30-50%) dan hier benoemd worden. In alle gevallen is het werk binnen een marge van 2% maximaal gerealiseerd en binnen de planning.

Met kennis van het beeldmateriaal en verificatie van enige onderdelen, zoals gevels, kan ik stellen dat herstel en restauratie/onderhoud absoluut noodzakelijk is. De werkzaamheden zijn echter zeker niet complexer en zeker niet in slechtere staat dan de eerder genoemde werken, integendeel.

Uitzonderlijk zijn slechts 2 aspecten; beveiligingsinstallaties en voorzieningen ten behoeve van hinder en overlastbeperking. Hier zijn ook zeer substantiële bedragen voor gereserveerd die toereikend zijn, zeker bij een beperktere complete uithuizing en fasering als voorgesteld. Dit bedrag te reserveren lijkt een zinvolle extra reserve. Vanuit het uitgangspunt dat de eindoplevering 2025 gereed zal zijn, kan ik u met volle overtuiging zeggen dat gereserveerde budgetten, als thans voor het 'uitplaats model' staan, zeker toereikend zijn.

Een kritische analyse en prioriteitstelling van risico en voorbereiding moet de post onvoorzien tot een realistische 5 tot 10% kunnen beperken. En daarmee het totaal budget beperken.

Planuitwerking en verdere voorbereiding

Gezien voorgaand betoog pleit ik sterk voor een afwijkend proces, door het vroegtijdig vormen van integrale teams. Waarbij in een vroeger stadium dan gebruikelijk uitvoeringskennis, capaciteit en verantwoordelijkheid met realistische plannen, kosten en kwaliteit, vast geregeld kunnen worden. En voorkomen wordt dat via een stapeling van mogelijke risico's tot maximale indekking gekomen wordt.

Voorstel /Vraagstelling

1. Met het uitgangspunt dat per september 2025 het gehele Binnenhof gereed moet zijn voor duurzaam, gecontinueerd gebruik, is het waardevol en zinvol gedurende de voorbereiding (tenminste 2016) plaats, mate, duur van overlast enerzijds en anderzijds kwaliteit en meerwaarde van (eerder) nieuw gebruik en betrokkenheid te wegen.
2. Onderzoek per locatie, onderdeel en samenhang van de optimale uitvoerings planning.
3. Organiseer het werk met expertteams, inclusief gebruikers en belanghebbenden die gezamenlijke verantwoording dragen voor èn tijd èn budget.

Tenslotte

Er zijn alternatieve planningschema's en kostenvergelijkingen beschikbaar. Deze zijn met toelichting goed en spoedig bespreekbaar met RGD/RVB en uiteraard andere experts. In alle gevallen is en blijft de vraagstellingdefinitie, grondhouding en openheid essentieel. Bewijzen met 100% zekerheid vooraf worden en zijn nooit te leveren. Het proces moet uiteindelijk dat vertrouwen creëren.

Met vriendelijke groet,

Andre van Stigt

